ԱՐՄԵՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բաժնորդագինը որոշել թողուած է բաժնորդի կամքին.
Ամերիկայի համար կընդունուի ամեական սկսեալ 20 սենթ
Պարսկաստանի » » » » 40 կոպէկ
Եւրոպայի և այլ տեղերի համար » » » 1 Ֆրանգ
Հատով կը ծախուի ամեն տեղ 10 սանթիմ
Տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը ղրկելու փոստի ծախքը։
Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել հետևեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France)

Դ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 49

1889 ՄԱՐՏ 23

ՄԱՐՏ 11 (Հ. Տ.)

ՁԱԹԱՔ

Կը հրատարակուի Դ. և Շրթ. օրեր

ԳԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները։
Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները։
Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և Ֆրանսերէն լեզուով։
Ծանուցման 1 մէջքակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Rue Vacon, 50)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նամակ Թիւրքիահն (Կ. Պոլիս).—Դուրեան վարդապետն ի Հռոմաճիա. — Պատկարիահ Իշխանամօր այցելութիւնն Ֆիլիպէի Հայ վարժարանին.—Հայեր յԵգիպտոս.— Հայեր ի Թիւրքիա. — Արժէնիահ նուիրատուութիւններ.—Նոր հրատարակութիւններ.—Մահացուցակ.— Տեղական.—Ֆրանսական լուրեր. — Արտասահմանի լուրեր.—Ծանուցումներ.—Բանասիրական (Բուրդի առհասարը ի Պարսկաստան եւ ի կովկասեան գաւառս)։

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԷՆ

Կ. Պոլիս, 4/16 մարտ 1889

Ազգային ժողովի երէկի նստի նկարագիրն երբ կը կարդաք «Արեւելք»ի մէջ, անշուշտ բաւական զարմացում պիտի ունենաք ենթադրելով թէ Նուբեան էֆէնտի Ազգ. ժողովի երախտագիտութեան ապժանի եղած է. սակայն եթէ ատոդը իմանաք, լնդիրը տարբեր կըլայ. միայն քանի եւ ինչ երեսփոխաններ ուզեցին չնորհակալութեան քուէ տալ և այս առաւր «Արեւելք» կը հաղորդէ թէ՝ նստին ներկայ էին վաթսուն երեք երեսփոխանք, ուսկից կրնաք հետեւցընել թէ սոսկալի մեծամասնութիւնը չմասնակցեցաւ այդ չնորհակալութեան քուէին։

Եւ պէտք է խոստովանիլ թէ այդքան և հինգ քուէն ալ գտնել դժուարաւ պիտի ըլլար, բայց մի քանի երեսփոխաններ նկատելով պ. Նորատունկեան Դարբինել, Պօյաճեան Բովհաննէս և այլք մասնակցած են Նուբեան էֆէնտիի վարչութեան, չուզեցին զանոնք ալ կոտրել, ուստի գոհունակութեան քուէին անմասն չմնային. իսկ մեծամասնութիւնը միայ ձեռնպահ։

Երէկուան նստին Նուբեան էֆէնտի օքանչելի դիրքի մէջ էր. իր դէմ եղած առարկութիւնները հերքելու կոտրտ էր. դժբաղդաբար Նուբեան էֆէնտիի հակառակորդներն այնպիսի լնդիրներու մէջ մտան որոց մէջ Նուբեան էֆէնտիի վարչութիւնը պատրակելի չէ, և կամ գէթ ուղղակի պախարակելի չէ. այսպէս Պրն. Պէզպէրեանի յարուցած լնդիրը կաթողիկոսական հարցի մասին. Պր. Սուբէնեանի յարուցած Զուլիչ Տիգրանի ամուսնական լնդիրն. Պրն. Գարագաշեանի յարուցած Տիվրիկի կալուածական լնդիրն։ Կաթողիկոսական լնդիրն Ազգ. ժողովէն էր որ լուծեց. պատասխանատուն Նուբեան չէ. Զուլիչ Տիգրանի ամուսնական լնդրոյն մէջ կառավարութիւնն է որ ազգային իրաւունքները կը խլէ, ամեն արդարութեան հակառակ. Տիվրիկի կալուածներու լնդրոյն մէջ Պատրիարքարանն արդար է ազգային շահերը պաշտպանելով։ Բաղձանակը դուրսն էր Նուբեան էֆէնտիի համար։

Իսկ Նուբեան էֆէնտի բոլորովին լուռ ուրիշ երեսփոխանի մը հարցում ներուն որք նախորդ նստին մէջ եղած էին. այդ հարցումներն են՝ վանայ Պօղոս եպիսկոպոսի լնդիրն, Շահպազի բանադրանքի լնդիրն, Պէշիքթաշի գերեզմանական լնդիրն, այն դէպսաւոր լնդիրներ որոց համար Նուբեան էֆէնտի այնքան տաբելի եղած է. յիշենք թէ կարելի չէր այդ ժողովին մէջ խօսել հայկական լնդրոյ առթիւ Նուբեան էֆէնտիի հետեւած ազգավաճառ քաղաքականութեան նկատմամբ, ինչպէս նաև ընդհանրապէս հարստահարութեանց լնդրոյն մէջ հետեւած ձախորդուղղութեան։

Բայց բարոյական արդիւնք մը կար. ամեն օք կը խոստովանէր թէ այդ Նուբեան և նմանք որք այնքան բարձրէն կը նային, այսպէս կուգան Ազգային ժողովին առջեւ պաշտպանել ինքզինքնին. կը ճանչնան թէ պատասխանատու են Ազգին և հետամուտ են այդ ազգին անհաճոյ չըլլալ. այդ ալ բարոյական յաղթանակ մ'է։

Այս առաւր «Արեւելք» կը հրատարակէ ճիշդ նկարագիրն ժողովի նըստին, ի բաց առեալ քուէարկութեան արդիւնքն։ Թաւի թէ ճնշում մը կայ որ չգրուի թէ 25 քուէ միայն որը-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲՈՒՐԴԻ ԱՒՈՒՏՈՒՐԸ Ի ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԵՒ Ի ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳԱՒԱՌՍ

Վերջին օրերս Անգղիոյ Արտաքին Պաշտօնարանը տեղեկագիր մը հրատարակեց, որոյ մէջ քանի մը կարեւոր ծանօթութիւններ կուտայ Պարսկաստանի և իրեն մերձակայ աշխարհաց բուրդի առուրեւաուին վրայ, զորս հաղորդած է իրեն Պր. Է. Ֆ. Լօու (Law), Բրիտանիոյ Առեւտրական կցորդն (attaché) ի Պարսկաստան։—Այս առուտուրը, կըսէ այդ տեղեկագիրը, գրեթէ ամբողջ Հայոց ձեռքն է, որք Խորասանի մէջ կը գնեն ի հաչիւ իրենց վաճառակատց որ ի Պաքու և ի Ցըղիմ հաստատուած են, և անոնց կը ղրկեն, իսկ քիչ անգամ ուղղակի ի Մարսէյլ։ Մեկ տուն մը կայ միայն Անգղիացի որ երբեմն երբեմն փոքր քանակութեամբ գնումներ կընէ ի Խորասան, բայց զայն ալ հայ գործակատարի ձեռօք։ Վերջերս աւելի յաջողութեամբ սկսան մրցիլ Հայոց հետ լեհացի գործակատարները։ Եթէ ուզուի այդ բուրդերէն գըլնել, հարկ է դիմել ի Պաքու կամ ի Ցըղիմ հայ վաճառականաց. բայց ասոնցմէ ոմանք արդէն վաճառակցութիւն հաստատած են օտար աշխարհաց մէջ, գըլխաւորապէս Մարսէյլի հետ. սակայն վերջերս մեծագոյն տուներ աւելի չհաւատար գտած են ի Նիւ Եորք ղրկել։ Գերմանացի և գաղղիացի գործակատարք կանոնաւորապէս կայցելեն ի Տփղիս բուրդ և մետաքս գնելու համար, բայց բուրդի վրայ մեծ գործ չեն կրնար տեսնել, և ընդհանրապէս ձմեռով կելլեն, իրական ծանօթութիւն չունենալով տեղւոյն չուկային, զոր հնար է միայն երկար տարեն նոյն տեղը բնակելով ձեռք բերել։ Յարդ յօգս ելաւ այն ենթադրութիւնն որով կը կարծուէր թէ կեդրոնական Ասիոյ երկաթուղին՝ պատճառ պիտի ըլլայ որ Խորասանի և կեդրոնական Ասիոյ բուրդերը բոլոր ի Ռուսաստան տարուին, որով և Անգղիոյ չուկային մէջ գտնուած բուրդերուն դուռն բացուի։ Տարակոյս չկայ որ երկաթուղին Պուխարայի և Թուրքստանի բուրդերուն գիները վար իջեցուց Կասպիականին վրայ, և Պաքու—Տփղիսի գիծն ալ բոլոր ասիական բուրդերը աժանցուց Սեւ ծովու նաւահանգիստներուն մէջ. բայց այդ երկաթուղիներէն և ոչ մին եւեղօք չահ մը բերաւ Ռուսիոյ։—իսկ գալով Խորասանի, անդ հօտերը գլխաւորապէս վրանաբնակ ցեղերու սեպհականութիւն են։ Տարւոյն մէջ երկու կտուրք կըլլայ, և մարտ և օգոստոս ամիսներն են գնման ամիսները։ Սկզբնական է այդ առուտուրին կեդրոնն, և Հայք որ այդ գնումները կընեն, նոյն տեղն իսկ հաստատած են իրենց բնակութիւնը։ Սոքա կանխիկ դրամ տալով Պարսից, բոլոր գիւղերը կը ղրկեն որ չորքին կտուրքի ամիսները և ինչ բուրդ կը գտնեն՝ գնեն և բերեն ի Սկզբնական, հաշիւրին 2 քոմիսիոն ընդունելով։ Անդ ի Սկզբնական այդ բուրդերը տեսակներու կը զատուին և կը հակուին, Պէնտրիկիզ Կասպիականին ծովեզերքը, որ անկէ նաւ դրուին։ Հակերը իրր 190 բաունա (60 հոխա) կը կշռուին, և երկու հակ մէկ ըզտուս բեռն կըլլայ, և տարին իրր 14 կամ 15 հազար հակ կը ղրկուի։ Վերջին հոկտեմբեր ամսոյն Սկզբնական մէջ մէկ բաունան գինն էր իրր 4 բէնս (այսինքն մօտ մէկ ղրուշ)։—Իսկ թէ արդեօք կարելիութիւն կայ որ Խորասանի և Կովկասեան բուրդերը Անգղիական չուկային փոխանցուին, Պր. Լօու կարելի կը համարի, միայն թէ երկուքն ալ ազատ կերպիւ գնուելու են, կըսէ, ի Պաքու և ի Տփղիս։ Խնդիրը գնայն և գուկային հանգիլուն մէջն է, որ առանց ժամանակի և աշխատութեան չգինիր։ Խորասանի մէջ գնումներ ընելու համար՝ հարկ է մըրցիլ արդէն անդ հաստատուած Հայոց հետ, որ բաւական լուրջ գործ է. բայց դիւրաւոր խնդիրներ որոց համար Նուբեան էֆէնտի այնքան տաբելի եղած է. յիշենք թէ կարելի չէր այդ ժողովին մէջ խօսել հայկական խնդրոյ առթիւ Նուբեան էֆէնտիի հետեւած ազգավաճառ քաղաքականութեան նկատմամբ, ինչպէս նաև ընդհանրապէս հարստահարութեանց խնդրոյն մէջ հետեւած ձախորդուղղութեան։

Բայց բարոյական արդիւնք մը կար. ամեն օք կը խոստովանէր թէ այդ Նուբեան և նմանք որք այնքան բարձրէն կը նային, այսպէս կուգան Ազգային ժողովին առջեւ պաշտպանել ինքզինքնին. կը ճանչնան թէ պատասխանատու են Ազգին և հետամուտ են այդ ազգին անհաճոյ չըլլալ. այդ ալ բարոյական յաղթանակ մ'է։

Այս առաւր «Արեւելք» կը հրատարակէ ճիշդ նկարագիրն ժողովի նըստին, ի բաց առեալ քուէարկութեան արդիւնքն։ Թաւի թէ ճնշում մը կայ որ չգրուի թէ 25 քուէ միայն որը-

եթէ հարկ ըլլայ այդ աշխատութիւնը յանձն առնուլ, միշտ պէտք պիտի լինի Հայեր կամ Պարսիկներ գործածել որ առաջին գնումները ընեն արտադրողներէն։ Արդի դրութեան մէջ Հայ վաճառականք շատ նեղութիւն կը կրեն իրենց փոխանակութիւնները Ռուսիոյ դրամական չուկային ձեռօք ընելով, որոյ անհաստատութիւնը ծանր դժուարութիւններ կը յարուցանէ։ Հաւանական է որ եթէ Անգղիացի վաճառականք որոշեն իրենց համար մեծաքանակ գնումներ ընել տալ ի Խորասան, կարող պիտի ըլլան իրենց համար ուրիշ և նուազ տատանող խարիսխ մը հաստատել փոխանակութեան գործողութեանց համար։—Պ. Լօու զայս գաղափարն եւս կառաջարկէ, թէ կարելի է Խորասանի բուրդը փոխանակ դէպ ի Կասպից ծովն ուղղելու, դէպ ի Պէնտէրաբատ յղել և անկէ ի նաւ բեռցունել։ Ի Պաթումի ղրկուելով, իրաւ որ կէնդինար (100 բաունա) գլուխ՝ իրր կէս չիլին չահ կունեցուի, քան ի Պէնտէրաբատ ղրկուելով, բայց Պաթումի և Անգղիոյ մէջ ուղղակի հաղորդակցութիւն չը կայ, որոյ պատճառաւ արդէն Անգղիոյ առուտուրը ուրիշ կողմանէ մեծ կորուստներ ունի։

(Արեւելք)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ ՎԵՆԵՏԻԿ

ԴԱՍԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ ՀՕՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ

Ընթացք վաճառականութեան եւ ընդհանրապէս առեւտրական գործոց։

Ուսման տեւողութիւն 3 տարի։

Ուսման վճարք 27/44 ֆրանք ամսական։

Ընդունելութիւն տեղի կ՚ունենայ ամէն տարի Հոկտեմբեր ամսոյ սկիզբը։

Ուսման լեզուն է իտալերէն։

Ընդունելութեան համար պահանջուած են հետեւեալ պայմանները։

1. Ուսանողը պէտք է ունենայ 14 տարեկանէ վար եւ 18 տարեկանէ վեր տարիք։

2. Ուսանողը պէտք է ունենայ ընդհանուր կրթութիւն, որ կը պահանջուի ամէն միջնակարգ դպրոցի համար։

3. Ուսանողը պէտք է ունենայ լաւ առողջութիւն, որ կը հաստատուի բժշկական վկայականով։

4. Ուսանողը պէտք է ունենայ լաւ բարոյական վարմունք, որ կը հաստատուի իր նախկին դպրոցի տնօրէնութեան կողմէ։

Ուսանողները պէտք է ներկայացնեն հետեւեալ թուղթերը։

1. Ծնունդի վկայական։

2. Վերջին դպրոցի վկայական։

3. Բժշկական վկայական։

4. Բարոյական վկայական։

Ուսանողները պէտք է ներկայանան Հոկտեմբեր ամսոյ սկիզբը։

Ուսանողները պէտք է ներկայանան ինքնին կամ իրենց հայրերուն կամ խնամակալներուն հետ։

Ուսանողները պէտք է ունենան իրենց անկողինը, սպիտակեղէնը, սեղանատուն գնալու համար մետաղեայ ամանները եւ սպասները

ցոյց տալ Հայ ազգի այտերի գաղթականութեան ; այն Ազգի որ կը պարծինոյնպէս իւր պատմական անցեալով :

«Հաճեցէք ընդունիլ , Տիկին , Ձեր Արքայական Բարձրութեան այցելութեան համար մեր ամենախորին երախտագիտութեան հաւատիքներին հետ , նաև մեր բոլորովին անձնուիրական ղգայուններուն արտայայտութիւնները : »

«Քլօվիով , 24 փետրվար (8 մարտ) 1889 :»

Հայեր Եգիպտոս

Գահիրէէն մարտ 3/15ին կը գրեն մեզ հետեւեալը .

«Տեղւոյս և Ալէքսանդրիոյ ազգայինք ժամանակէ մ'ի վեր զբաղած են տաք խնդրով մը : Ալէքսանդրիոյ քահանայներէն Արժ. Տ. Ղեւոնդ Հալը փափազեան առանց պատճառի յանկարծ հրաման առացած է Դեր. Մերքազան Առաքնորդի կողմէն Եդիպտոսէն մեկնելու համար : Այս պարագան շատ տխուր տպաւորութիւն ըրած է ամենին վրայ դի Արժ. Տ.Ղեւոնդ Հալին իբր ազգային ժրաջան գործիչ յաւ անուն հանած և մեծ ժողովրդականութիւն շահած է : Այս նիւտիմամբ հանրագրութիւններ և մանաւոր դիմումներ առ Ս. Առաքնորդն ապարդիւն Ձեացին բոլորովին , այնպէս որ ժողովրդին մեծ մասը թէ' այտերէն և թէ' Ալէքսանդրիայէն խնդիրը հանրագրով Ծանուցին Կ.Պոլսոյ Ամեն. Ս. Պատրիարքին ի պաշտպանութիւն յիշեալ Արժ. Քահանային : «—Տեղւոյս և Ալէքսանդրիոյ ժողովուրդը միացած կը պատրաստուին անձնուէր թատերասիրաց ձեռամբ և Օսմանեան բարձր Քօմիսէր (Պատուիրակ) Վահ. Ահմէտ Մուխթար փաշայի հովանաւորութեան տակ տոճկերէն լեզուով մի ներկայացում տալ Խեվիական Օպերային մէջ ի նպաստ Եգիպտոսի աղքատաց :»

Հայեր ի Թիւրքիա

Գաստրիւղի քարոզիչ Արժ. Տ. Եղիշէ Վ. Այվազեան Եւդոկիոյ Առաջնորդական Տեղապահ կարգուած և իւր պաշտօն Բ. Դուռէն վաւերացուած լինելով , շուտով կերթայ Եւդոկիա իւր պաշտօնի գլուխ անցնիլ : Յայտնի է մեր ընթերցողներուն որ Արժ. Տ. Սահակ Վ. Այվազեան , Եւդոկիոյ Առաջնորդը, հեռացած է իւր պաշտօնավայրէ, Բ. Դրան իւր դէմ հանած հակառակութիւններուն պատճառով :

—Սուլթանը վաւերացուցեր է Բողոքական Հայերի նորընտիր Ազգապետ Պօղոսճեան Յակոբ էֆէնտիի պաշտօնը . հետեւապէս Բ. Դուռը հրաւիրեր է Ն. Վսեմութիւնն անցնիլ իւր պաշտօնի գլուխ :

—Ազգային ժողովը նիստ ունեցած է մարտ 3/15ին : Այդ նստի մէջ թեր ու դէմ վիճաբանութիւնները եղած են Նուբեան էֆէնտիի վարչութեան բերած համարատուութեան տեղեկագրին վրայ : Նուբեան էֆէնտի ժամերով խօսած է պաշտպանելու համար իւր վարչութեան մի քանի արարքները որոց մասին դիտողութիւններ եղած էին : Թէև տակաւին վիճաբանել ուզող մի քանի երեսփոխաններ եղած են , բայց ժողովը Աւետնապետաց Դիւանի տեղեկագիրը Եուսուֆեան Տիգրան էֆէնտիի առաջարկութեամբը վերջ տուեր է վիճաբանութեան , յոտնկայս չնորհակալութեան քուէ տալով նախորդ Քաղաքական ժողովի համարատուութեան համար, «դնահատելով ի մասնաւորի Ազգին՝ Պատրիարքական իշխանութիւնը յարդել տալու դրութիւնը »:

Ազգային ժողովը իւր այդ նստի մէջ կազմած է նաև մի յանձնաժողով՝ ներքին կանոնադիրը որ դործադրութենէ դադրած կը համարուի այժմ, Սահմանադրութեան հետ համաձայնեցընելով բարեփոխելու և գործադրելի անելու համար :

Նուիրատուութիւններ

Շնորհակալութեամբ կը յայտնենք որ Արմենիայի հրատարակման նպաստելու համար խմբագրութեանս հասած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները .

Սուջահաէն Անի ընկերութիւնն որ արդէն 34 ֆրանգ ղրկած էր, 66 ֆր. ևս ղրկելով 100 ֆր. նուիրած եղաւ այս Դ. տարեշրջանի մէջ . Աբէնքէն Պ. Թ. Սարանդարեան նուէր ղրկած է 5 ֆր. Խմախիխաէն Պր. Արթին Դամալեր 5 ֆր. և մեքենագրած Պր. Կարապետ Շիրինեան 5 ֆրանգ :

Նոր հրատարակութիւններ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Մեծ. Տօքթէօր Մ. Սմբատ Դաբրիէլեանի գրած և գրավաճառ Պր. Զ. Թորոսեանի հրատարակած ՀԱՅԻ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՆՑԵԱԼՆ ՈՒ ԱՊԱԳԱՅՆ անուն տեսրակը որ 1888ին տպագրուած է Կ. Պոլիս «Արեւելք» եւ «Մասիս» լրագիրներուն տպարանը :

Այս հետաքրքրական գրուածը մի ուսումնասիրութիւն է բողոքականութեան ծագմանը վրայ Հայերուն մէջ : Հեղինակը ուզած է անկողմնակալ վերնել և Հայաստանեայց եկեղեցւոյն մէջ ինչ ինչ բարեկարգութիւններ մտցնելու պէտքն ընդունելով հանդերձ , ընտաքերը գտած է Ամերիկայի բողոքական միսիոնարներուն գործունէութիւնը . որոնք փոխանակ Հայ ազգին մէջ բարեկարգութեան միտքեր սերմանելու , անխոհեմաբար ծառայած են Հայ ազգէն մի մաս բաժանելու եկեղեցական բարեկարգութեան անունով :

Այդ գրուած մի ապացոյց է նաև որ մեր հայրենակից բողոքականներուն մէջ ալ ոչ միայն ճարտար գլուխներ և խոհուն գլուխներ , այլ և ազգային դգայուններով եռացող սիրտեր անպակաս են , հակառակ մի քանի մոլեռանդներուն կարծիքին :

Այս պատմական հետազօտութիւն կը ծախուի Կ. Պոլիս Թորոսեան գրատունը . գինն 60 փարա :

ՄԱՀԱՑՈՒՑԱԿ

Թիֆլիսի լրագիրներուն մէջ մեծ ցաւով կը կարդանք հայ գրականութեան և ուսուցչութեան անունի աշխատաւորներէն Ստեփաննոս Պալասանեանի մահուան դոյժը : Պալասանեան ծնած է Ռումանիոյ Գօթուշան քաղաքը . իսկ իւր ուսումնասարտած է Փարիզի Մուրատեան վարժարանին մէջ : Թիֆլիսի Ներսիսեան վարժարանին մէջ երկար ժամանակ ուսուցիչ եղած է Ֆրանսերէն լեզուի , Հայոց պատմութեան և Հայոց գրականութեան : Վերջին ժամանակներ այդ պաշտօն կը վարէր Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանին մէջ : Պալասանեան առաջինն եղած է ռուսահայերին մէջ հայերէն աշխարհաբար լեզուի Քերականութեան մի դասագիրք յօրինողն և աշխատակցած է Մշակ լրագրին և Փալմ հանդէսին : Վերջին ժամանակներ պատրաստած էր նաեւ մի դասագիրք «Հայոց Պատմութեան» որ դեռ չհրատարակած մեռաւ : Հանգուցեալը կը թողու մի այրի և մի որբ աղջիկ :

ՏԵՂԱԿԱՆ

Երկուշաբթի օր Մարսէյլի նաւահանգստին մէջ գտնուած թէ' ֆրանսական և թէ' օտար նաւերն տուգի համար դրօշակ պարզած էին Ծովային նախարար Պ. Ժօրէգի մահին առթիվ : Նոյնպէս շոգենաւային բոլոր ընկերութիւններն և պաշտօնական գործատեներն իրենց դրօշակներ տուգի համար կիսովի պարզած էին կայմերուն վրայ : Նոյն օր Փարիզի մէջ կատարուած է Ծովակալ Ժօրէգի յուղարկաւորութիւնն մեծ հանդէսով . նախարարապետ Պր. Թիրար և պատերազմական նախարար Պրն. տը Ֆրէյսինէ ճառեր խօսած են գովելով Պր. Ժօրէգի կեանքը որ թէ' իբրեւ ցամաքային զինուորական և թէ' մանաւանդ իբրեւ ծովային զինուորական նշանաւոր ծառայութիւններ մատուցած է ֆրանսական հայրենիքին : Նախարարներն մանաւորապէս յիշած են Պրն. Ժօրէգի անձնուիրութիւնն 1870ին Ազգային Պաշտպանութեան չարաւնական պատերազմին ժամանակ :

—Արժ. Տ. Խաչատուր քահանայ Տ. Վարդանեանց Ախալքալաքցի որ երկու շաբաթէ ի վեր հիւր եղած էր Մարսէյլ, երէկ մեկնեցաւ դէպի Փարիզ ուրկէ մտադիր է երթալ նաեւ Լոնտոն :

—Երկուշաբթի , մարտ 18ին , ընկերվարական յեղափոխականներն եւ Հասարակութեան (Commune) կուսակիցներն տօնեցին Փարիզի 1871ի Հասարակութեան տարեդարձը : Այդ գաղափարի ծառայողներ զանազան թաղերի մէջ համախմբուելով ճաշկերոյթներ ըրին և ճառեր խօսեցան : Երեսփոխան Պ. Ֆէլիքս Բիյաթ կը նախագահէր այդ ճաշկերոյթներէ մէկին : Ոչ մի արտակարգ դէպք չպատահեցաւ :

—Քաղաքին ջրերի բաշխումը կը դադրի ամիս 25ին , 27ին , 29ին և 30ին , ինչպէս սովորութիւն է ամեն տարի , ջրանցը (canal) մաքրելու համար : 26ին առաւօտ ջուրը թող կուտան մինչեւ կէսօր , 28ին ամբողջ օրը , իսկ 30ին կէս գիշերէն սկսած ջուրը ամբողջ թող կը տրուի գալու :

Ֆրանսական լուրեր

Մալապետ Ֆրանձ ծովային նախարար անուանուած է , փոխանակ Ծովապետ Ժօրէգի որ մեռաւ անցած շաբաթ :

—Ալպաս–Լօրէնի բնակիչներէն Պր. Անթուան որ Մէկի կողմէն երեսփոխան ընտրուած էր Ալմանիոյ Բայխըստագին , բայց երկու տարիէ ի վեր արդիլուած էր իրեն բնակիլ Ալզաս–Լօրէնի մէջ , հրաժարական տուաւ Մէկի երեսփոխանութենէն եւ Փարիզ գալով իւր ֆրանսական քաղաքացիութեան մէջ վերահաստատուեցաւ : Իւր Փարիզ մուտքը համակրական ցոյցերով ողջունուեցաւ Ֆրանսացիներէն . նշանաւոր անձեր երկաթուղու կայարանը գնացին և ճառախօսութիւններով բարի գալուստ մաղթեցին իրենց նախկին հայրենակցի որ Ալզաս–Լօրէնի դատը պաշտպանելուն համար հալածուած կը վերադառնար իւր մայր–հայրենիքի ծոցը :

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտոնէն մարտ 18ին կիմացուինն որ Լորտերի խորհրդարանը մեծ մեծ իրեն ներկայացուած այն ծրագիր որով կառավարութիւը կիներին իրաւունք տալ քուէարկութեան , Համապարակային խորհրդարանին երեսփոխաններ ընտրելու համար :

—Թիւրք կառավարութիւնը մարտ 1/13ին սկսեր է Կ. Պոլսի մէջ հաւաքել բաթանքի տուրքը Օսմանեան հպատակներէն բայց ոչ դեռ օտարահպատակներէն, որովհետեւ եւրոպական տէրութիւններն դեռ կը շարունակեն առարկութիւններ հանել այդ տուրքի հաւաքմանը դէմ :

—Պուտա–Բէշթի մէջ բաւական ծանր անկարգութիւններ պատահած են : Ժողովուրդը սուլեր է նախարարապետ Պր. Թիսային երբ սա դուրս կելնէր խորհրդարանէն : Միևնոյն ժամանակ յարձակում եղեր է երեսփոխան Պրն. Բուլբէի և Պր. Ֆիրսի վրայ : Այս վերջինը ծանրապէս վիրաւորուած է :

—Սերպիաէն ծանր լուրեր կուգան Արմատականներէն պատուիրակութիւններ գնացած են Հունգարիա որ Բաշիճ յեղափոխականը առնեն մեծ հանդէսով բերեն Պելկրատ : Նախկին թագուհին Օտէսայէն մեկնած է և կերթայ Սերպիա մնալ :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Ա. ՀԱՅ ԴԻՒՑԱԶՆՈՒՀԻ ՄԸ (*Եւրոպաի մէջ բնակած մի Հայի Հայաստանի վերաբերեալ արած խորհրդածութիւններովն կը սկսի և մի Անգլիացու բերնով կը պատմէ երեւանցի մի հայ աղջկան հաստատամտութիւնը մահմետական կրօնը չընդունելու և իր հայ նշանածի հաւատարիմ մնալու համար*), 50 *սանթիմ.*

Բ. ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՑԻ (*սպառած . . .*)

Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱՑԵԼԻ (*Հայաստանի ազատութեան ցանկացող մի Հայի մաղթանքներն և մտածումներն են Սաղմոսի ոճով գրուած*), 40 *սնթմ.*:

Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՅ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍՏԱՄԲԱՊԵՏԱՑ (*Պուլղար աղջկին իր ազատութիւն ձեռք բերելու համար մէկ գարէ լ վերս արած ջանքերի խիստ հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն է.*) 1 *ֆր.* 50 *սնթմ.*

ԳԱՄԱՌ ՔԱԹԻՊԱ—ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այբուբենից առաբտեան. (*Մեծանուն հայ բանաստեղծին վերջերս գրած ազատաչունչ ընտիր ոտանաւորներէն 3ը՝ որոնք իւր «Բանաստեղծութիւնները»ի հատորին մէջ չեն գտնուիր, առանձինն տետրակով հրատարակուած են*): *Այս տետրակէ որի չահը բարեգործական մի նպատակի յատկացած է, 50 հատը մէկ անգամէն գնողին կը տրուի 50 հատը 2 ֆրանգ 50 սանթիմի, որ ըսել է հատը 5 սանթիմ կամ 10 փարա Թրքական, փոստի ծախքը Արմենիայի համբագրատունէն վճարուելով:*

Հատով կը ծախուի 0.10 սթմ:

ՀԱՅ ՊԱՏՄԻՒԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՔ

1878ին Պէռլինի գնացած Հայ պատուիրակութեան պատկերը՝ գեղեցիկ Թղթի վրայ տպուած և պատուիրանների անուններն հայերէն և ֆրանսերէն տառերով միանգամայն սպագրուած, կը ծախուի Արմենիայի համբագրատունը: Գինն է 1 ֆրանգ, փոստի ծախքն համբագրատունէն վճարուելով:

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է առնել Արմենիայի համբագրատունէն, իրենց առջեւ նշանակուած գիներով և փոստի ծախքը համբագրատունէն վճարուելով:

Աթժէքը կանխիկ չվճարուած՝ գիրք չղրկուիր:

ՍԻՄՈՒԱՆ կամ *Համապատում հայկական Կիլիկիոյ:* Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի այս հրաշակերտ՝ ոչ միայն ամենահին պատիւ կը բերէ բազմահմուտ հեղինակի հայրենազիտութեան և հայրենասիրական զգացմանն, այլ և մեծ պարծանք է ամբողջ հայութեան համար որի փառաւոր յիշատակներն աւերակներէ մէջէն և դարաւոր փոշիներէ տակէն դուրս բերել յաջողած է: Կիլիկիան, մեր վերջին թագաւորութեան օրրանն ու գերեզմանը, ներկայացուած է այս գրքի մէջ իւր ամէն մանրամասնութիւններով: Ընթերցողը կը գտնէ այնտեղ պատմական, աշխարհագրական, տեղագրական, բնախօսական ևն. ևն. հին ու նոր տեղեկութիւններ, հայ թագաւորների հրովարտակներ, իշխանավարական, գատավարական ևն. հետաքրքրաշարժ ծանօթութիւններ ոսկանք Ալիշանի պէս բազմահմուտ մի անձի ուսումնասիրութեան և խուզարկութեանների արդիւնքն եղած են: Հայ դրականութեան մէջ երեւան այդ հրաշակերտ՝ որ հայրենասէրէր վարդապետին Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի ճարտար և անխոնջ ձեռքովը կանգնած է յոյժ տալու համար մեր Կիլիկեան թագաւորութեան փառքն ու պարծանքը, արժան է որ ղարդարէ ամեն մէկ Հայի գրադարանը ըլլ ամեն Հայ իրաւունք ունի պարծենալու անով:

Գրքին սկիզբը կայ վեր. հեղինակին պատկերը: Ամբողջ գործը՝ բացի մի ընդարձակ ներածութենէ, կը պարունակէ 592 երկիլեան երեսներ: Տպագրուած է ընտիր սեռակ Թղթի վրայ և ունի 235 գեղեցկագիծ պատկերներ որոնք կը ներկայացունեն Կիլիկիոյ գեղեցկագոյն տեսարանները: Ունի նաև Կիլիկիոյ աշխարհագրական նրբագիծ մէկ քարտէզը:

ՍԻՈՒՄԱՆի առաջնակարգ տեսակը (*լաւագոյն Թղթի վրայ տպագրուած և 15ի չափ գունաւոր պատկերներով և պարզեւագիրներով* (55 ֆրանգ:

Նոյնը Բ. կարգի (*առանց գունաւոր պատկերների*) 40 ֆրգ.

Նոյնին ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆը (*Այս վերջին տեսակ որ 1885 թ. «Բազմավէպ»ի իրը վերջին եռամսեայ պրակին հրատարակուած է, աշխարհաւոր լեզուով քաղուածները կը ներկայացունէ ՍԻՄՈՒԱՆԷՆ որ գրուած է գրաբար լեզուով–թէ և ոչ խրթին և անհասկանալի ոճով — և ծանօթութիւններ կուտայ Սիսուանի պարսնախութիւններին վրայ այնպէս որ գոյն չունեցողին ցանկութիւնը կը գրգռէ ունենալու համար և ունեցողին ալ մի լաւ առաջնորդ կը լինի այդ ընդարձակ աշխատութեան մէջ դիտով աչքով չջլելու և հետազօտելու համար:* 3 *ֆր.* 50 *սնթ.*

—Խրիմեան Հայրիկ—ՎԱՆԴՈՅԺ (*Մեծն. Խրիմեան Արբազանի գրած որոշաչափ, խրատական և ազատաչունչ տեսարան կը 1876ի վանի հրդեհին նկատմամբ*): 70 *սթմ.*

—ԲԱՖՖԻ—ԿԱՅԾԵՐ Ա. եւ Բ. հատորներ.

Ազգային առաջնակարգ վիպագիրը Պր. Բաֆֆիի այս գիրքը կը ծանօթացունէ ընթերցողը տաճկական և պարսկական Հայաստանի գլխաւոր տեղերին հետ, հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կուտայ քուրդերի ազատման ցեղերի և հայերի գրութեան, վարքի և բարքի մասին: Նա ցոյց կը տայ այն ծրագիրը որին պէտք է հետեւին Հայաստանի մէջ գործել ուղղներն: Մի խօսքով, թէ՛ իրը ազգային ընտիր վիպասանութիւն և թէ՛ իրը հայրենասիրական դործունէութեան վարդապետական և ծրագիր, արժան է որ գտնուի այս գիրք ամեն հայրենասէր Հայի տուն:

Գինն Ա հատորին (*կազմած*) 8 ֆր. և 50 *սանթիմ.* Բ հատորին (*թղթակազմ*) 8 ֆրանգ և 50 *սանթիմ:*

—Գ. Աբովեանց—ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ. (*Ամեն Հայի համար անհրաժեշտ պարտք է իմանալ իւր ազգի պատմութիւնը, գիտնալ թէ ինչպէս սկսեր է իւր ազգ, ո՛ր տեղ ունեցեր է իւր հայրենիք, ի՛նչպէս եկեր հասեր է մեր օրերը, ո՛րոնք եղած են իւր երջանկութեան և իւր թշուառութեան պատճառներ ևն.*): Գէորգ Աբովեանց որ Տփղիսի Ներսիսեան վարժարանին մէջ Հայոց պատմութեան ուսուցիչ էր, գրած է այս «Համառօտութիւն Հայոց ազգի պատմութեան»ը որ մինչև այժմ երրորդ տպագրութեան արժանացած է:) 2 ֆր.

—ԿԻԻԼԶԱՐԻ.— Եւրոպաի զանազան կզզիներն և այլ տեղեր ցրուած Հայ գաղթականութիւններին մէջ դժբաղդաբար չատեր կան մեր հայրենակիցներէ որոնք Թուրքերէն խօսիլ գիտեն բայց հայերէն լեզուն չեն հասկնար որ կարդան իրենց ազգային լեզուով գրուած «Հայոց պատմութիւն»ներն: Այդպիսիներին կը ներկայացունենք ահա ԿԻԻԼԶԱՐԻՆ որ Զաքէեան Հ. Միքայէլ վարդապետի գրած եռահատոր ընդարձակ Հայոց պատմութենէն քաղելով մէկ հատորի մէջ ամփոփուած և հայերէն տառերով ու Թրքերէն լեզուով գրուած, կը ներկայացունէ մեր Հայ ազգի պատմութիւնը:

Գինն է 5 ֆր. և 60 *սանթիմ*, փոստի ծախքը վճարուելով Արմենիայի համբագրատունէն. իսկ Մարսէյլի մէջ գնողներին համար 5 ֆրանգ:

—Գամառ. Քաթիպա.— ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. (*Ազգային առաջնակարգ բանաստեղծ Ռ. Պատկանեանցի ազատաչունչ և հրահանգիչ բանաստեղծութիւնները կը պարունակէ. սկիզբն գրուած է հեղինակին պատկերը*): 2 ֆրգ:

—Գամառ. Քաթիպա— ԱԶԱՏ ԵՐԳԵՐ. (*Գամառ Քաթիպայի «Բանաստեղծութիւններ»էն Ազատ Երգերի մասը առանձին տետրակով տպագրուած*) 20 *սթմ.*

—ԸՆՏԻՐ ՀԱՅԱԶՈՒՆԵՐ. Մեր ազգային պատմութեան մէջ անուանի եղողներէ 13 անձի լուսանկար պատկերները կը պարունակէ այդ քարտի մեծութեամբ (format carte de visite), անոնց ամեն մէկին վրայ ալ 5էն 11 երեսի չափ պատմական տեղեկութիւններով: Այդ 13 անձեր են՝ Հայկ, Տիգրան Բ, Արտաշէս Բ, Սահակ, Աշխէն Տիկին Հայոց, Խորովիդուխտ, Մեծն Վարդան Մամիկոնեան, Ներսէհ Կամսարական, Գալ Վահան Մամիկոնեան, Լևոն Ա Ռուբինեան Թագաւոր Հայոց, Մովսէս Խորենացի, Անանիա Շիրակացի և Ներսէս Լամբրոնացի: Գինն 8 ֆր.

—ԱԶԳԱՍԷՐ (*Վիեննակի Մխիթարեան Պատ. Միաբանութեան հրատարակած այս գիրքը որ 226 երեսներէ բաղկացած է, կը բացատրէ թէ ինչո՞ւ համար և ի՞նչպէս պէտք է որ մարդ սիրէ իւր ազգ և հայրենիք և ցոյց կուտայ թէ ի՛նչ բարոյական պակասութիւններ կը տիրեն մեր ազգի մէջ. թէ՛ օտար ազգերի և թէ՛ մեր ազգի պատմութենէն ազգասէր անձերի օրինակներ բերելով, անոնց կենսագրութիւնները կը ներկայացունէ ընթերցողին: Լեզուն դ. Պօլսի հին աշխարհաբառի սճն ունի և տեղ տեղ մի քանի բառերի թուրքերէնն եւս նշանակուած է փակագծի մէջ, անոնցմէն ալ դիւրահասկանալի լինելու համար*): 2 ֆր. 70 *սնթ.*

—ՀՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆի (*Հայր Մանուէլ Քաջունիի գրած հնախօսութիւնն է, 300 երեսներէ բաղկացած, որի մէջ համառօտիւ տեղեկութիւններ տրուած են Հայաստանի քաղաքական հին կառավարութեան ձեւերին, նախարարական և պինուորական բաժանումներին, պատերազմական դործիքներին, նախարարական և ժողովրդական զգեստներին, ազգային սովորութիւններին, օրէնքներին, դրամներին վրայ ևն.*) 3 ֆր.

—Aux Bords de l'Arax, mazurka pour piano, prix 2 fr. 50.

ԹՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴԵՐ

Բաժնորդագրութիւնները կսկսին ամեն ամսի մէկէն կամ 16էն և կանխիկ կը վճարուին: Քանի ամսի համար որ ուզուի, կարելի է բաժնորդագրիլ, միայն թէ բաժնորդագրութիւնները կրնան ընդունիլ մինչեւ Դ տարեշրջանի վերջին ամիսն միայն, այսինքն ՄԻՆՉԵՒ 1889 ՅՈՒԼԻՍ Ա.Մ.Ս. վերջ և Ո՛Չ ԱՒԵԼԻ ՏԵՒՂՈՒԹԵԱՄԲ. Այնուհետեւ, եթէ յաջողինք, մտադիր ենք նոր կարգադրութիւններ անել, աւելի լաւ դիրքի մէջ դնելու համար Արմենիան:

—*Ինչպէս ամեն լրագիրներ, Արմենիան ալ կընդունի ծանուցումներ հրատարակելու համար. անոնք որ պէտք կունենան Արմենիայի միջոցով մէկին դիմումանել կամ մի բան յայտարարել, պատրաստ ենք ընդունիլ իրենց ծանուցումներ ըստ լրագրական սովորութեան: Ծանուցումներուն գիներն նշանակուած են Արմենիայի հակաը, տառի վրայ հաշուելով. 1 երկսիւնագրի (դլխագիր) համար 2 սանդիմ և 1 բոլորգրի համար 1 սանդիմ: 3 անդամ դրուելիք ծանուցումի գինն վրայ 0/0ին 10 զեղչ կը լինի. 10 և աւելի անդամներ դրուելիք ծանուցումի գինն վրայ 0/0ին 30 զեղչ: Սակարկութիւն չընդունուիր:*

ՏՆՕՐԷՆ—ԹՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ
Le Gérant: FÉLIX ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԷԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHIOLER rue Vacon 50.